

door C.V.V.O.
geopend, en
pers aandacht
de vorige maal
mee te deelen,
akbaarheid ge-
E. D. K.

TEZEN

ffende, aan
ironingen.)

aren Gods zijn.
ulus: Deze
est, dat wij

een woord,
ind van God
door, helaas,
t worden ge-

gevolg zijn
heerlijke uit-
ing zal, instee-
en, juist hun

rubriek over
loop, dat dit
et leven van
woord gebou-

of dezelfde
est, dat wij

tuigen van
en Gods zijn.

beschouwing
deze uitdruk

in deze woor-

elfbewust-
nken, ons
ningen, die
i, daarover
rdeel over

nraking geko-
te Schrift; wij
geworden en
geest nu zegt.

niet iets van

r niet toe.
t Woord Gods
niet, hij buigt
nen" op.
an de werking
n Geest.

ude bedeeing,
werking vóór
an dien Geest

l dit, dat voor
van buiten af
n haar woont

; en daarover

eling deed de
iding tot den
tusschen Heer
tbaarheid.

oen ook niet
n, maar toen
dig kind; en
is de vorm
als die van de
cht.

ling was dus
wil zeggen, ik
eest Gods volk
aanvaarden als

doet die Geest
en aanvaarden
in zóó komen
ge, zóó komt

ind".

eft in vers 15.

geest, dat wij

est paart zich
iods.

Wat wil dat zeggen?

Er zijn menschen, die het zich zóó voorstellen, dat daarmee bedoeld wordt een soort van hoorbare stem, die uit den hemel tot hen komende tot hen zegt:

„Gij behoort er bij, zijt Gods kind.”

Enkele menschen zijn er, die zich inderdaad verbeelden, dat zij zoo'n stem hebben gehoord.

In de stilte van den nacht.

In de eenzaamheid van het veld.

Grooter is het getal van hen, die, al durven zij dat niet met zooveel woorden zeggen, toch in heel hun spreken er blijk van geven, dat zij eigenlijk op zulk een getuigenis des Geestes, op zulk een stem uit den hemel wachten.

Toch kan dit nooit de bedoeling van den apostel zijn.

In de eerste plaats niet, omdat zulk een getuigenis (stel, dat het ooit kwam) nooit zou kunnen worden gecontroleerd; het zou even goed een stem van den duivel als van God kunnen zijn.

In de tweede plaats; indien zulk een getuigenis den mensch van zijn kindschap zou moeten overtuigen, dan zou daardoor de Heilige Schrift, het Woord Gods geheel op den achtergrond worden gedrongen.

Vanzelf zouden de menschen er dan toe komen te zeggen: „nu ja, die Bijbel, en de beloften uit dien Bijbel, wat heb ik daar tenslotte aan; de bevestiging moet ik uit den hemel hebben; zoolang ik dat niet krijg, heb ik aan den Bijbel niets en als ik dat heb, dan heb ik aan den Bijbel geen behoefte meer.”

Terwijl God Zelf in den Bijbel ons duidelijk leert, dat wij zullen leven bij Mozes en de Profeten en bij het profetische Woord, dat zeer vast is.

Vooris, als dit de zin van dit woord was, dan zou het er met de gemeente al heel droevig voorstaan.

Want zij, die zich „verbeelden” zulk een stem gehoord te hebben, zijn maar zeer enkelen.

Verre de meeste kinderen Gods zouden dan zonder dit Geestesgetuigenis hun pad moeten gaan.

Terwijl toch deze tekst het stelt als een algemeen regel, geldend voor al Gods kinderen: „Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.”

* * *

Een tweede opvatting, die overigens veel ernstiger en veel meer algemeen is, is deze.

„Eerst,” zoo zegt men, „eerst komt het Woord tot mij, het Woord, waarin God mij Zijne beloften geeft. Ik aanvaard dat wel, maar toch blijft er bij mij over een zekere vrees, dat ik, ondanks alles, er misschien toch nog niet bij behoor, dat ik mij ten onrechte de belofte Gods toeëigen.”

En zie, dan komt daar de Heilige Geest en werkt zoodanig op mijn bewustzijn in, mij verzekerende van mijn kindschap, dat het mij is, alsof ik een stem in mijn hart hoorde zeggen: „Gij zijt Gods kind.”

Volgens deze voorstelling zou er dus zijn drieërlei Geesteswerking bij het tot stand komen van de zekerheid:

a. Het spreken des Geestes in het Woord Gods.

b. De werking des Geestes, waardoor ik dat Woord Gods als zoodanig herken en aanvaard.

c. Een daarbij komende Geesteswerking, die mij rechtstreeks, zonder dat ik weet hoe of vanwaar, als een hoorbare stem in mijn binnenste zegt: „Gij zijt Gods kind.”

Deze laatste voorstelling is 't, waardoor zooveel kinderen Gods in de moeite geraken.

Een dergelijke Geesteswerking, als, volgens die verklaring, door God aan Zijn kinderen wordt toegezegd, hebben zij nooit ondervonden, die wonder, innerlijke stem hebben zij nooit gehoord en daarom blijven zij maar bang, dat het dan toch niet goed met hen is, dat zij niet mogen rustig zijn.

Maar die vreeze, die onrust, is ongegrond.

Dat zal, hoop ik, blijken als wij in een volgend artikel den rechten zin van dit: „Geestesgetuigenis” uiteen gaan zetten.

D. v. D.

De Orgelista Jan Zwart.

Hij is niet meer!

De rouwdragers zijn door de straten gegaan en met ontsteltenis heeft orgellievend Nederland hun droeve mare vernomen. Grootte smart is allereerst over dit zoo zware verlies tot uiting gekomen, en ook in de pers is hij naar zijn oude beelddraak „met de groote klok beluid”.

We hebben den zwaren gang naar zijn laatste rustplaats gemaakt en met een treurend hart hebben we gestaan aan zijn geopende groeve.

* * *

Het leven van den orgelista Jan Zwart is allereerst geweest een strijd voor de popularisering van de orgelkunst.

Als kenner der historie had het orgellevens van den reformatietijd in hem den drang opgewekt naar herstel van de schoone, oude traditie van open kerken en spelende orgels, en in rusteloozen ijver heeft hij steeds getracht om, waar mogelijk, deze gewoonte in pte te herstellen.

Negentien jaren achtereen gaf hij op zijn prachtige orgel in de Hersteld Ev. Luth. Kerk te Amsterdam reeksen van niet minder dan dertig orgelconcerten. In Alkmaar gaf hij vele jaren lang een serie orgelavonden op het klassieke instrument der Grootte Kerk. In zijn woonplaats Zaandam organiseerde hij bijna ieder jaar, gedurende enkele maanden, wekelijks orgelbespelingen in de historische Westzijderkerk, en zelfs toen hij bij de Ned. Chr. Radio-Vereeniging de eervolle taak had om wekelijks zijn orgelklanken over geheel Nederland uit te strooien, ontzag hij zich de moeite niet om in verre plaatsen als Groningen vaste series concerten te ondernemen.

Jan Zwart zocht in al zijn honderden concerten contact met het volk. Niet om roem of eer voor zichzelf te winnen, maar om belangstelling te wekken voor het instrument, dat zoo de liefde van zijn hart had.

Het bleek telkens weer uit zijn programma's, dat hij ook de muzikaal minder ontwikkelden wilde bereiken, degenen voor wie de groote werken der orgelliteratuur ten deele nog onverstanebare klanken waren. Hij heeft zijn publiek opgevoed, zijn toehoorders ingeleid in de schoonheid van wat niet dadelijk aanspreekt, en de middelen, waarmee hij dit deed, ze hebben nooit den aestheticus van hem doen vervreemden.

Jan Zwart heeft zijn kunst aan het volk geschonken.

Het leven van Jan Zwart is ook geweest een streven naar een eigen protestantsche koraalkunst.

Ook hiertoe door het verleden van de orgelkunst geprikkeld, vormde het protestantsche koraal de grondslag voor bijna zijn geheelen compositorischen arbeid. En zooals een Sweelinck en van Noort in hun openbaar orgelspelen de inspiratie voor hun psalmbewerkingen en koraalvariaties vonden, zoo waren zijn improvisaties over een koraal in den kerkdienst, tijdens een Woensdagmiddag- of Dinsdagavondbespeling het uitgangspunt voor zijn composities.

Jan Zwart schreef ze „ten gebruike vóór, tijdens en na den eeredienst in Protestantische godsdienstoefeningen; bij orgelconcerten, kerkelijke muziekuvoeringen en voor zelfstudie in kerk en huis”, en hij gaf ze uit om ook anderen aan het werk te zetten, om te leeren denken over onze schoone koralen, om medebouwers te verkrijgen aan het gebouw eener nieuwe protestantsche koraalkunst.

Het leven van Jan Zwart is geweest een geheel en al toegewijd-zijn aan de Protestantische Orgelcultuur. Daartoe gaf hij niet alleen zijn vele orgelconcerten, en componeerde hij onze kerkmelodieën, maar daartoe gebruikte hij ook zijn vaardige pen en stichtte hij het instituut „Orgeldagen”.

Hij bevorderde in woord en geschrift de kennis der historie, en gaf zich in bewondering afdwingerende werkkraft en werklust aan het verzamelen van weer nieuwe gegevens. Geen terrein, hoe ver ook oogenschijnlijk van het onderwerp gelegen, ontsnapte aan zijn grooten speurzinn, als het toch maar eenigszins verband hield met een of ander detail. Stapels aantekeningen verrieden vaak, dat vele nachtelijke uren met zijn arbeid gemeid waren geweest. En hoewel steeds nog maar ontevreden met de resultaten zijner nasporingen, kende hij dan ook als geen ander de historie van zijn vak. Naar zijn vaste overtuiging was deze kennis trouwens een voorwaarde voor elken orgelista. Hoe kon hij scherp zijn in zijn artikelen tegen hen, die door gemis hiervan, en door het critiekloos huldigen van verouderde opvattingen, zich lieten verleiden tot onjuiste conclusies en het geven van verkeerde voorstellingen. Hoe heeft hij de legende bijvoorbeeld weerlegd, als zou het Calvinisme eenmaal de Kunst vijandig gezind zijn geweest. Hoe kende hij Sweelinck en hoe was hij nog steeds bezig zijn talrijke gegevens verder te completeren.

Jan Zwart was een orgelhistoricus bij uitnemendheid. Hij was een man, die met al de energie en talenten die hem sierden, gezwogen heeft voor de verwerkelijking van zijn schoone idealen.

En ergerde hem aan den eenen kant bijvoorbeeld het ge-„collega” uit sommigen kring van menschen, die alleen op enkele uren van den Zondag eenzelfde taak verrichtten, aan den anderen kant was hij de eenvoudige, die wist al zijn gaven van God te hebben ontvangen.

Met „alle roem is uitgesloten, onverdiende zaligheid heb ik van mijn God genoten” begon hij zijn dankwoord na de grootsche huldiging bij zijn 40-jarig jubileum, nu bijna vier jaar geleden. En ziende op zijn leven en sterven, heeft hij ons ook als troost, naast al zijn idealen, dit nagelaten, dat hij thans de eeuwige getuige is van dat, waarover hij ons meermalen sprak en waarover Jan Luyken eenmaal zong:

„Het maatgezag en spel der mensen
Zoo lieflijk als men ooit kon wensen
Is maar een staaltje van 't geluit
Dat opgaat uit der eng'len kooren,
Voor de eeuwige oorsprong van het hooren
Daar nooit een eind de vreugde sluit”.

WILLEM MUDDÉ.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Bouwen.

Er valt bij het Christelijk Onderwijs nog heel wat te bouwen. Ik denk nu niet allereerst aan het schoolwezen in verband met de Overheidsbemoeiing, aan het zelfstandig maken van de school als instituut, maar ik heb dezen keer meer het oog op den innerlijken opbouw, ook met betrekking tot de behandeling van de verschillende leer-vakken. Dezer dagen verscheen bij Kok te Kampen een „Leerplan voor organisch Onderwijs op de Christelijke school” van den heer H. Dam, hoofd eener school te Wassenaar. Zulke verschijningen bewijzen, dat we vooruitgaan. We blijven maar niet voortsjokken op de paden, die we nu eenmaal betreden hebben, maar wij blijven voortdurend zoeken naar betere wegen. Uit dat oogpunt gezien acht ik dit werk van beteekenis, in afwachting nog van het Bijzonder Gedeelte, dat moet volgen en waarin meer de stof in bijzonderheden zal worden aangegeven.

Zooals de titel reeds zegt, wordt hier het onderwijs gezien als een organisch geheel. Door de veelheid van vakken loopen we groot gevaar, de kinderen brokstukken te geven, maar het streven moet meer openbaar worden, dat we aan de kinderen een welsluitend geheel van kennis moeten bieden. Ze houden gemakkelijker een overzicht over het geheel en kunnen het ook beter vasthouden.

Nu valt niet te ontkennen, dat ook vroeger wel in die richting werd gearbeid. Als b.v. de schrijver betoogt, dat na de geschiedenisles een opstel kan worden gemaakt of een versje kan worden geleerd, dan komt dat overeen met wat menigeen al jaren gedaan heeft. Ik ben het geheel eens met wat de schrijver zegt, dat het zoo gewenscht is, „dat de kinderen gedurende een schooltijd blijven in een bepaalde sfeer; dat geeft meer rust aan het kinderlijk denken dan de abrupte afwisseling der vakken; wanneer men in een bepaalde les nieuwe voorstellingen of begrippen heeft aangebracht, is het wenschelijk met deze voorstellingen te werken, als ze nog levendig zijn; het blijven in de sfeer voorkomt onlustgevoelens die worden opgewekt, wanneer men met iets, dat het denken in beslag neemt, ontijdig moet ophouden.”

Wat de schrijver ook voldoende rekening wil houden met het contact tusschen school en huis, bewijst wel zijn bespreking van de rapporten. Voordeelen en nadeelen daarvan komen ter sprake. Dat kan niet anders dan verhelderend werken en ons brengen tot de goede samenwerking van de belangrijke levenssferen van het kind. Den slechtsten dienst, dien men aan de school bewijzen kan is wel, dat men haar losmaakt van het gezin en waar er in onze dagen veel in die richting dringt, heeft de Christelijke school de taak, dat contact tusschen school en huis te versterken en te bevestigen.

Voor een drietal vakken heeft de schrijver zich de medewerking van bekwaame deskundigen verzekerd: voor natuurkunde Dr P. v. d. Berg, voor aardrijkskunde Dr A. van Deursen, voor teekenen W. H. Hulstijn. Een en ander maakt, dat we in de schoolwereld vol verwachting uitzien naar wat straks ook in het bijzonder gedeelte zal worden gegeven.

Misschien is het den ontwerper van dit geheel niet onaangenaam, als we ten slotte een enkele opmerking maken.

Allereerst een vraag. Hoe staat hij ten opzichte van het werk van Lankamp? Die heeft voor onze methodiek goede richtlijnen gegeven en heeft als zoodanig groote beteekenis voor onze scholen. Me dunkt, in een nieuw werk als dit kan die arbeid niet worden genegeerd. De heer Dam zal meer vertrouwen winnen, wanneer hij zijn standpunt ten opzichte van Lankamp aangeeft. We moeten verder, ja, maar dan moeten we ons aan het bestaande aansluiten. Misschien komt dat nog wel in het Bijzonder gedeelte.

Ik ben het met den schrijver eens, dat we op school niet kunnen onderwijzen zonder het dogma, vooral in aansluiting aan de Bijbelsche Geschiedenis. Maar nu moeten we niet zeggen, dat we de dogmatiek onderwijzen. Dat woord is te dik voor de Lagere School.

Ten slotte wil de schrijver zich blijken de laatste bladzijde van zijn boek wel wat al te gemakkelijke afmaken van enkele vakken. Dat zal schade doen aan het organisch geheel. Ik wijs b.v. op Lichamelijke Oefening. De schrijver noemt het een zeer belangrijk „vak”, maar meent, dat het niet beslist noodzakelijk is, het te behandelen in